

„POPULATION”, 47° année, septembre—octobre 1992, numéro 5

Revista bimestrială a Institutului Național de Studii Demografice (INED), Paris, Franța, „POPULATION”, al cărei număr 5/1992 îl recenzăm, este o publicație prestigioasă și bine-cunoscută, care a fost fondată de către Alfred Sauvy și al cărei director este însuși directorul INED, Jacques Magaud.

Al 21-lea Raport asupra situației demografice a Franței deschide numărul 5/1992 al revistei „POPULATION”. Cuprinzând două părți: „Evoluția demografică recentă” și „Europa la începutul anilor 1990”, Raportul oferă o imagine cuprinzătoare asupra situației demografice a Franței și a contextului mai larg, al Europei de Est și al Comunității Economice Europene.

Prima parte a Raportului conturează o imagine de ansamblu a metropolei și departamentelor de peste mări (Guadelupa, Martinica, Guyana Franceză și Réunion) sub aspect demografic, insistând asupra mortalității și cauzelor deceselor, fecundității, avorturilor, căsătoriilor, divorțurilor, imigrării străinilor și implicațiilor acestora asupra actualei situații demografice a Franței. Spre jumătatea anului 1991, populația Franței metropolitane atingea 57 milioane de locuitori. Numărul nașterilor din același an a continuat să scadă, în timp ce numărul deceselor nu a înregistrat variații. Creșterea naturală s-a redus deci. Însă soldul migratoriu relativ ridicat a permis creșterea populației metropolitane. Acest progres a fost însoțit de o îmbătrânire continuă. În cursul anului 1990, creșterea populației departamentelor de peste mări a fost mult mai rapidă decât cea din metropolă — rata a depășit 2% —, fiind rezultatul a trei factori: o mortalitate sensibil mai redusă decât în metropolă, o natalitate sporită, datorată unei fecundități încă ridicate și o imigrare importantă. Sunt analizate apoi, detaliat, mortalitatea și cauzele deceselor (speranța de viață a crescut cu 2,6 ani, atât la bărbați, cât și la femei între anii 1981 - 1991, mortalitatea infantilă s-a redus, cauzele de deces, la vârstele adulte, sunt diverse — accidente, sinucideri, SIDA, cancer, boli cardiovasculare etc.), fecunditatea (dacă indicele atingea nivelul de 1,83 nasteri pe femeie în 1986, în anul 1991, el a fost de 1,76), avortul (numărul acestora a fost de 170 000 în 1990), căsătoriile (al căror număr a sporit an de an după 1987, ajungând la 287 282 în anul 1991), divorțurile (de la jumătatea anilor '80, numărul anual al divorțurilor nu mai înregistrează decât variații minime peste 100 000), imigrarea străinilor (pentru anul 1989, INSEE estimează un sold migratoriu de 80 000 persoane).

Cea de-a doua parte a Raportului tratează problemele demografice ale Europei la începutul anilor '90. Cele două evenimente majore care au marcat Europa ultimului deceniu — schimbările politice petrecute în Europa de Est și în Comunitatea Economică Europeană, care și-a extins numărul la 12 state — fac necesară prezentarea demografiei Europei Orientale în comparație cu cea a altor țări europene și pe cea a Franței în ansamblul extins al CEE.

Analizele detaliate realizate, schemele, tabelele, graficele și hărțile prezentate sunt extrem de sugestive și evidențiază trăsăturile esențiale care diferențiază Estul și Vestul Europei din ultimii ani în materie de demografie: mortalitatea este mai mare în Est, fecunditatea înregistrează rate mai înalte în aceeași arie geografică, ca și nupțialitatea. În momentul dezagregării sale politice, Europa orientală apare ca o entitate demografică relativ omogenă și net distinctă de restul continentului.

În privința Europei comunitare, se poate spune că, rămânând diversă, ea a câștigat în omogenitate în ultimele două decenii.

Pe această hartă a Europei, mai lizibilă la finele anilor '80 decât cu două decenii mai înainte, originalitatea poziției Franței apare cu atât mai clară. Cu toată încetinirea sa, creșterea demografică pare mai puțin amenințată decât în alte părți. Nu numai reproducerea generațiilor rămâne superioară unității, dar chiar cele trei componente contribuie echitabil: mortalitatea este una dintre cele mai reduse din Europa, fecunditatea s-a stabilizat la un nivel mai înalt decât altundeva și Franța continuă să primească imigranți. În rest, tendințele fundamentale sunt comune întregii Europe Occidentale.

Următoarele trei studii sunt subsumate ciclului „*Dates, durées et cohortes : la démographie et le temps*”. Considerând că demografia are drept obiect studiul reînnoirii, al regenerării populației, eforturile analizei demografice se îndreaptă spre definirea scurgerii timpului în termeni care să permită clarificarea, deopotrivă, a comportamentelor individuale și a mecanismelor de extincție și de reproducere a grupurilor umane. Vârsta joacă, astfel, un rol privilegiat, nu numai pentru că posibilitățile, capacitățile fiziologice și semnificațiile sociale sunt legate, dar și pentru că reprezintă măsura inevitabilă a timpului în istoria generațiilor.

Demograful este, deci, un „consumator nesățios” de date, de vârste și durate, iar demografia își găsește rigoarea în îmbinarea acestor elemente de arhitectură. Analiza vârstă-cohortă-periodă este o ilustrare elasică.

În acest context se înscriu analizele lui Gérard Calot, Christophe Vandeschrick și cea semnată de Véronique Hertrich.

Primul în studiul intitulat *Relațiile între indicatorii demografiei longitudinale și verticale*, pune problema în termeni de mare generalitate și aplică rezultatele teoretice obținute la analiza fecundității franceze. El ilustrează, astfel, trecerea de la o viziune, optică longitudinală la una transversală. Gérard Calot reconstituie, cu o uimitoare precizie, variațiile, uneori brutale, ale fecundității de-a lungul secolului, bazându-se pe „evoluția mult mai progresivă a caracteristicilor generațiilor feminine”.

Aceste rezultate fundamentale sunt consecința unei îndelungate maturații, întrucât legătura între durată, cohortă și perioadă fusese pusă încă din secolul al XIX-lea, dar sub aspectul cel mai formal. Cum să situezi în plan un eveniment demografic și cele trei dimensiuni ale timpului care îi sunt asociate, inspirându-te din principiile geometriei în spațiu? Pentru a răspunde, Christophe Vandeschrick se întoarce la lucrările lui Lexis, la predecesori, la contemporani și continuatori. El trasează, astfel, arborele genealogic al diagramei pe care atâția studenți în demografie și-au testat logica și rigoarea.

În sfârșit, Véronique Hertrich se bazează pe coerența care asociază, la același individ, diferitele etape ale biografiei sale și pe cea a rudelor sale. Ea propune o metodă eficientă de datare a evenimentelor demografice, atunci când înregistrarea acestora este lacunară și memoria imprecisă. Autenticitatea câtorva date (nașterea unui copil sau cea a unui văr, de pildă) fixează puncte de reper familiale, permițând situarea fără efort a altor date pe care starea civilă nu le-a păstrat.

În cadrul ciclului „*Notes et documents*” a revistei sunt prezentate alte trei analize interesante.

Denise Arbonville și Catherine Bonvalet prezintă rezultatele unei anchete asupra locuinței, efectuate în anul 1988, în studiul „*Condiții de locuit și tipuri de menaj*”. Față de profundele transformări care au afectat moravurile familiale în Franța ultimilor 20 de ani, statutul matrimonial ar putea părea ca lipsit de interes pentru analiza cererii de locuințe. Plecând de la rezultatele anchetei, autoarele ajung la constatarea că luarea în considerare a acestei dimensiuni introduce, dimpotrivă, o gamă de categorii pertinente, permițând rafinarea studiului de adevare a parcului de locuințe la structura menajelor.

„*Influența lunii de căsătorie asupra propensiunii spre divorț. Cazul Austriei*” este un studiu de caz interesant, semnat de France Prioux, iar „*Mortalitatea parlamentarilor italieni*”, semnat de Guido Simoni de la Universitatea din Florența, evidențiază existența unei puternice inegalități în fața morții între parlamentari și ansamblul populației italiene, după 1945, în sensul ameliorării situației primilor în raport cu restul populației.

Revista mai cuprinde un capitol de bibliografie critică (analize, note, cărți primite, reviste revistelor) și informații de ultimă oră din domeniu.

Ca întotdeauna, un număr bogat, divers, de un ridicat nivel științific, așa cum ne-a obișnuit revista Institutului Național de Studii Demografice din Franța, „POPULATION”.

Dr. Carmen Furtună

„*Zeitschrift für Soziologie*”, nr. 2, aprilie 1992

Cunoscuta revistă germană „*Zeitschrift für Soziologie*” a publicat, în numărul său din 2 aprilie 1992, două articole deosebit de interesante datorită problematicii abordate.

În articolul intitulat *Tineretul german. Ipoteze și perspective în formarea noii generații a Germaniei unificate*, sociologul german Stefan Böckler pornește de la realitatea incontestabilă că cele două părți ale Germaniei, în cei 40 de ani de separație, au evoluat în moduri total diferite, prezentând mari contraste între valorile, modelele și strategiile comportamentale, concepțiile psihosociale și culturile lor politice. În RFG, grupurile protestante de tineri au reușit să se desprindă de tradițiile autoritare ale statului național german, modernizarea structurilor valorice și a culturii politice. După al doilea război mondial, pe scena istorică a RFG se născu nouă generații. Tineretul a fost supus unor ample transformări: autonomizarea și diferențierea formelor sale de viață, asigurarea unor noi posibilități de consum specifice vârstei, relațiile